

# การพัฒนาตัวแบบความเป็นหุ้นส่วนทางการศึกษาสำหรับสังคมไทย

## The Development of Educational Partnership Model for Thai Society

ชรินทร์ สักทิม, บุญกัน ตอกโรสง และ บุญเรือง ศรีเหรียญ

### บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ศึกษา (1) การนำนโยบายความเป็นหุ้นส่วนทางการศึกษาไปปฏิบัติ (2) องค์ประกอบความเป็นหุ้นส่วนทางการศึกษา และ (3) พัฒนาตัวแบบความเป็นหุ้นส่วนทางการศึกษา ใช้วิธีวิจัยแบบผสมวิธี ทั้งเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ เครื่องมือการวิจัย คือ เอกสาร การสัมภาษณ์เชิงลึก การวิจัยสนาม และแบบสอบถาม กลุ่มตัวอย่าง 268 คน วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน ผลการวิจัย พบว่า (1) การบริหารจัดการศึกษาแบบรวมศูนย์อยู่ที่ส่วนกลาง รัฐมิได้สร้างความพร้อมของพ่อแม่ผู้ปกครอง ต้องเริ่มจากการทำโรงเรียนให้มีคุณภาพ (2) ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความเป็นหุ้นส่วน คือ ปัจจัยภายใน และปัจจัยภายนอก องค์ประกอบความเป็นหุ้นส่วนทางการศึกษาที่สำคัญมี 3 ประการคือ ด้านความสัมพันธ์ ด้านการแบ่งปันความรับผิดชอบ และ ด้านความร่วมมือร่วมใจ (3) ตัวแบบความเป็นหุ้นส่วน มี 2 ระยะคือความเป็นหุ้นส่วนจำเป็น และความเป็นหุ้นส่วนสมบูรณ์แบบเรียกว่าความเป็นหุ้นส่วนระหว่างภาคประชาชน ภาคเอกชนและภาครัฐ

**คำสำคัญ:** ตัวแบบ, หุ้นส่วนทางการศึกษา, สังคมไทย

### Abstract

The objectives of this research were to study the implementation and factors of educational partnership policy and subsequently develop a model for it. The approach of mixed method research was applied using qualitative and quantitative methods. The tools used were documentary research, in-depth interviews, field research and a questionnaire with 268 respondents. The data were analyzed by confirmatory factor analysis. The findings showed that the implementation of educational partnerships policy was a centralized education management of bureaucracy lacking in parenting readiness. Two factors, internal and external influenced the educational partnerships with the essential factors comprising of three key factors namely relationship, responsibility sharing, and collaboration. The developed educational

partnership model called People-Private-Public Partnerships or PPPs consisted of two stages namely essential partnership and comprehensive partnership.

**Keywords:** model, educational partnership, society

## ความนำ

จากกระแสโลกที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ในช่วงทศวรรษที่ผ่านมา ส่งผลให้หลายประเทศทั่วโลก ต้องเผชิญกับปัญหาที่มีความหลากหลายทั้งด้านสังคม และระบบเศรษฐกิจซึ่งมีอิทธิพลต่อวิถีชีวิตเป็นอย่างมาก และในปี 2558 จะมีการเปลี่ยนแปลงครั้งสำคัญคือ การรวมประเทศในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เป็นเขตเศรษฐกิจเดียวกันเรียกว่าประชาคมเศรษฐกิจ อาเซียน (ASEAN Economic Community--AEC) ซึ่งต่างเห็นพ้องต้องกันว่าการศึกษาเป็นปัจจัยที่สำคัญยิ่ง ในการพัฒนาประเทศ และประเทศไทยเป็นหนึ่งใน สมาชิกอาเซียน ได้ตระหนักถึงบทบาทและภารกิจสำคัญ ในการเสริมสร้างความร่วมมือกับอาเซียน เพื่อสร้าง ความแข็งแกร่งของอาเซียนในเวทีโลก ในส่วนของ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) ได้เร่งพัฒนาเด็กและเยาวชนไทยให้รู้จักวัฒนธรรม สังคม ความเป็นอยู่ของอีก 9 ประเทศ ที่จะสามารถก้าวสู่ ประชาคมอาเซียนอย่างมั่นใจ โดยการดำเนินโครงการ พัฒนาประชาคมสู่อาเซียน “Spirit of ASEAN”

ปัจจุบันการปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่ 2 (พ.ศ. 2552-2561) มีวิสัยทัศน์ให้คนไทยได้เรียนรู้ ตลอดชีวิตอย่างมีคุณภาพ โดยเน้นประเด็นหลัก สามประการ คือ (1) มาตรฐานคุณภาพการศึกษาและการเรียนรู้ของคนไทย (2) เพิ่มโอกาสทางการศึกษา การเรียนรู้อย่างทั่วถึง มีคุณภาพ และ (3) ส่งเสริม การมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนของสังคมในการบริหาร และจัดการศึกษา โดยเพิ่มบทบาทของผู้ที่อยู่ภายนอก ระบบการศึกษาด้วย (สมัชชาปฏิรูปประเทศไทย, 2555)

สถานการณ์และปัญหาในการจัดการศึกษา ของประเทศไทยเดิมอยู่บนพื้นฐานกระบวนการจัดการแบบ “รัฐเป็นผู้ให้ ประชาชนเป็นผู้รับ รัฐเป็นผู้

ประชาชนเป็นผู้ต้องการความรู้” เป็นการศึกษาที่เน้น ความรู้สำเร็จรูปมากกว่ากระบวนการศึกษาวิเคราะห์ การจัดการศึกษาส่วนใหญ่ยังติดอยู่ในกรอบคิดของ ระบบโรงเรียน และกฎหมายการศึกษาส่งผลให้ผู้เรียน ทุกคนได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานที่มีคุณภาพไม่น้อยกว่า 12 ปี โดยไม่เสียค่าใช้จ่าย ดังนั้นแนวทางการจัดการ ศึกษาที่ให้โรงเรียน ครอบครัว และชุมชนเป็นหุ้นส่วน ในการจัดการศึกษา จึงเป็นวิถีทางที่มีความเหมาะสม และเป็นไปได้มากที่สุดที่จะพัฒนาศักยภาพการเรียนรู้ ของนักเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ (Epstein, 2005) ดังที่ประเวศ วะสี (2550) นักวิชาการอาวุโส กล่าววิพากษ์ว่า การศึกษาไทยไม่ควรเอาวิชาเป็นตัวตั้งควรนำเอาชีวิต และสังคมเป็นตัวตั้ง ส่วน เสรี พงษ์พิศ (2553) ชี้ให้เห็นว่า การปฏิรูปการศึกษาต้องมีพลังขับเคลื่อน 4 พลัง บนฐาน ของพลังปัญญาคือ พลังของประชาชน พลังความรู้ พลังชุมชน และพลังทางการเมือง นอกจากนี้สำนักงาน เลขาธิการสภาการศึกษา (2553) กล่าวว่า ปัญหาหลักของ สถานศึกษาทุกระดับทั่วประเทศ มีคุณภาพแตกต่างกันมาก ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนจากการทดสอบระดับชาติ มีแนวโน้มลดลง ได้คะแนนเฉลี่ยต่ำกว่า ร้อยละ 50 สภาการศึกษาแห่งชาติยังพบว่า (2553) ผู้ปกครอง ส่วนใหญ่มีความรู้ความเข้าใจในหลักสูตรและมีส่วนร่วม อยู่ในระดับปานกลาง วรรณกรรมในต่างประเทศชี้ให้เห็น ความสำคัญในเรื่องของแนวคิดความเป็นหุ้นส่วนทาง การศึกษา เช่น เอบส์ไตร์น (Epstein & Salinas, 2004) บัตเตอรีและแอนเดอร์สัน (Buttery & Anderson, 1999) และเดวิส (Davies, 2000) อนึ่งการศึกษาเรื่องนี้ต้องการ สสำรวจว่า ในประเทศไทย แนวทางการพัฒนาความเป็น หุ้นส่วนทางการศึกษาของโรงเรียนที่เหมาะสมกับบริบท สังคมไทยน่าจะเป็นแนวทางหนึ่งในการแก้ไขปัญหา คุณภาพการศึกษาสำหรับเด็กไทยในวันนี้และอนาคต

## วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาการนำนโยบายความเป็นหุ้นส่วนทางการศึกษาไปปฏิบัติ
2. เพื่อศึกษาองค์ประกอบความเป็นหุ้นส่วนทางการศึกษา
3. เพื่อพัฒนาตัวแบบความเป็นหุ้นส่วนทางการศึกษาของสังคมไทย

## สมมติฐานการวิจัย

โมเดลองค์ประกอบของตัวบ่งชี้ความเป็นหุ้นส่วนทางการศึกษาที่พัฒนาขึ้น 3 องค์ประกอบ คือ ความสัมพันธ์ การแบ่งปันความรับผิดชอบและความร่วมมือร่วมใจ มีความเหมาะสมกับข้อมูลเชิงประจักษ์

## วิธีดำเนินการวิจัย

### ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

โรงเรียนในพื้นที่เป็นโรงเรียนพัฒนาสู่มาตรฐานสากล สังกัด สพฐ. ปีการศึกษา 2553 ทุกภูมิภาค จำนวนรวม 124 โรงเรียน จาก 43 จังหวัด ซึ่งจะเก็บข้อมูลจากคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โรงเรียนละ 3 คน รวมได้รับแบบสอบถามที่สมบูรณ์ รวมทั้งสิ้น 298 คน

### 1. การวิจัยเชิงคุณภาพ

เครื่องมือวิจัย ประกอบด้วย การวิจัยเอกสาร การสัมภาษณ์เชิงลึก และการวิจัยภาคสนาม จำนวน 2 โรงเรียน โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก การสนทนากลุ่ม และการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม

การพัฒนาเครื่องมือ โดยพิจารณาคุณภาพของเครื่องมือด้านความแม่นยำหรือความเชื่อถือได้ของมาตรวัด ความแม่นยำของสิ่งค้นพบของการวิจัยเชิงคุณภาพ การตรวจสอบเครื่องมือโดยที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์และผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 ท่านเพื่อปรับปรุงและพัฒนาความแม่นยำเชิงเนื้อหา (Content Validity) ทำการทดลองใช้เครื่องมือ (Try Out) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

การวิเคราะห์ข้อมูล ใช้การอุปมานวิเคราะห์ และการตีความเพื่อหาแบบแผน

## 2. การวิจัยเชิงปริมาณ

### เครื่องมือวิจัย

เป็นแบบสอบถาม ซึ่งผู้วิจัยได้สร้างขึ้นเอง จำนวน 1 ฉบับ

การพัฒนาเครื่องมือ โดยการศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัย แล้วกำหนดนิยามปฏิบัติการ เพื่อสร้างข้อคำถามให้ผู้เชี่ยวชาญ รวม 5 ท่าน ตรวจสอบความแม่นยำ โดยหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับ แล้วคัดเลือกข้อคำถามที่มีค่า IOC ตั้งแต่ .60 เพื่อนำไปทดลองใช้ กับโรงเรียนที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยนี้ จำนวน 10 โรงเรียน ๆ ละ 3 คน รวมทั้งสิ้น 30 คน แล้วนำไปหาค่าอำนาจจำแนก โดยคัดเลือกเอาเฉพาะข้อคำถามที่มีค่าตั้งแต่ .60 ขึ้นไป แบบสอบถามมาวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่นโดยการหาค่าสัมประสิทธิ์ของครอนบาคที่มีค่าตั้งแต่ 0.70 ขึ้นไป แล้วปรับปรุงแก้ไขให้เป็นฉบับสมบูรณ์เก็บข้อมูลโดยการส่งไปทางไปรษณีย์

### การวิเคราะห์ข้อมูล

ใช้สถิติพรรณนาและการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (Confirmatory Factor Analysis--CFA)

## ผลการวิจัย

1. การนำนโยบายความเป็นหุ้นส่วนทางการศึกษาไปปฏิบัติ พบว่า ทั้งนโยบาย แผนพัฒนา ยุทธศาสตร์ มีทิศทางที่ชัดเจนในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา โดยการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนมีความชัดเจนเด่นชัด มีการกำหนดไว้เป็นลายลักษณ์อักษร แสดงถึงเจตจำนงของระดับนโยบายของรัฐในการผลักดัน ส่งเสริมสนับสนุนให้การจัดการศึกษา การเรียนรู้เป็นเรื่องของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกฝ่ายในการเข้ามามีส่วนร่วมอย่างจริงจัง โดยเสริมบทบาทผู้อยู่นอกกระบวนการศึกษาให้มากยิ่งขึ้น แต่ระดับนโยบายหรือกฎหมายยังมิได้ก้าวไปถึงการพัฒนาความเป็นหุ้นส่วนทางการศึกษาอย่างเป็นลายลักษณ์อักษร และไม่มีระบบและกลไกที่เป็นรูปธรรมเพื่อรองรับการนำนโยบายไปปฏิบัติ ควรปรับเปลี่ยนโครงสร้างการบริหารแบบรวมศูนย์ที่

กระทรวงศึกษาธิการให้ออกนอกระบบราชการ สร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้ในสังคม ต้องแก้ไขปัญหาการจัดการศึกษาที่ทำแบบแยกส่วน ตัดขาดจากท้องถิ่น ชุมชนและชีวิตจริง พัฒนาการเป็นโรงเรียนนิติบุคคลให้ครอบคลุมและเป็นจริง ขาดความต่อเนื่องของนโยบาย เพราะเปลี่ยนรัฐมนตรีบ่อยครั้ง สภาพความเป็นหุ้นส่วนทางการศึกษาระดับโรงเรียน ประกอบด้วยปัจจัยภายนอกโรงเรียนและปัจจัยภายในโรงเรียน รัฐบาล การสนับสนุนการเลี้ยงดูบุตรของพ่อแม่ผู้ปกครอง การจัดตั้งแหล่งเรียนรู้ในชุมชนยังไม่ทั่วถึง โรงเรียนที่บริหารจัดการตามหลักการและแนวคิดความเป็นหุ้นส่วนทางการศึกษาใช้แนวทางความร่วมมือร่วมใจของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียโดยตรงกับนักเรียนซึ่งเป็นเด็ก และเยาวชนในเขตที่ชุมชนตั้งอยู่ ให้ความสำคัญต่อพ่อแม่ผู้ปกครองมากที่สุดเพราะเกี่ยวข้องโดยตรงกับเด็ก และเชื่อมโยงความสัมพันธ์กับชุมชนอย่างแนบแน่น

2. องค์ประกอบความเป็นหุ้นส่วนทางการศึกษาของสังคมไทย พบว่า โรงเรียนต้องมีสภาพเป็นชุมชนทางการศึกษา ต้องเป็นโรงเรียนแบบเครือข่ายทุกระดับ สร้างพลังขับเคลื่อน 4 พลังคือ พลังประชาชน พลังความรู้ พลังชุมชนและพลังทางการเมือง หุ้นส่วนอาจมีลักษณะเป็นหุ้นส่วนจำเป็นและหุ้นส่วนสนับสนุน มีความรู้สึกเป็นเจ้าของโรงเรียน (owner) ความเป็นหุ้นส่วนทางการศึกษาประกอบด้วยปัจจัยเหตุภายในและภายนอก ต้องบูรณาการร่วมระหว่างกระทรวงในการดูแลเด็ก พ่อแม่ผู้ปกครอง ให้มีนักการศึกษาสำหรับพ่อแม่ (parent educator) ส่วนการวิจัยเชิงปริมาณ ด้านโมเดลการวัดพบว่า ตัวชี้วัดค่าน้ำหนักองค์ประกอบแบบมาตรฐาน (standardized factor loading:  $\lambda$ ) มีค่าระหว่าง 1.00 – 1.08 องค์ประกอบการแบ่งปันความรับผิดชอบ มีค่าระหว่าง 0.93-1.02 และองค์ประกอบความร่วมมือร่วมใจมีค่าระหว่าง 0.99-1.00 โดยมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทุกค่า ( $p < .05$ ) ค่าสหสัมพันธ์พหุคูณกำลังสองหรือสัมประสิทธิ์การพยากรณ์ของตัวชี้วัดในสามองค์ประกอบตัวแปรแฝงมีค่า 0.85, 0.95, 0.86 ตามลำดับ ส่วนตัวแปรสังเกตได้มีค่าเป็น 1.00 ทุกตัว ซึ่งแสดงให้เห็นว่าตัวชี้วัดทุกตัวมีความแม่นยำสูงและมีความเชื่อถือได้สูงในการชี้วัดตัวแปรโครงสร้างขององค์ประกอบ

ทั้งสามด้าน ส่วนตัวแปรโครงสร้างจะเห็นว่ามีส่วนน้ำหนักองค์ประกอบแบบมาตรฐาน ( $y$ ) ของสามองค์ประกอบสูงคือ 0.82, 0.90, และ 0.90 แสดงว่าองค์ประกอบทั้งสามมีความเที่ยงตรงสูงในการเป็นองค์ประกอบความเป็นหุ้นส่วนทางการศึกษา ซึ่งประกอบด้วย 3 องค์ประกอบดังนี้ (1) องค์ประกอบหลักด้านความสัมพันธ์ (relationship) มี 3 องค์ประกอบย่อย คือ ความเป็นสมาชิก ภาวะผู้นำแบบร่วมมือ และความเป็นชุมชนทางการศึกษา (2) องค์ประกอบหลักด้านการแบ่งปันความรับผิดชอบ (share responsibility) มี 4 องค์ประกอบย่อยคือ ความผูกพัน การเป็นพ่อแม่ผู้ปกครอง โรงเรียนที่คล้ายครอบครัว และความเข้มแข็งของชุมชน (3) องค์ประกอบหลักด้านความร่วมมือร่วมใจ (collaboration) มีองค์ประกอบย่อยคือ ความเกี่ยวข้อง การมีส่วนร่วม และความเชื่อมโยง ข้อมูลเชิงประจักษ์มีความสอดคล้องกลมกลืนกับทฤษฎีตามผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันลำดับที่สอง ดังนั้นจึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้

3. การพัฒนาตัวแบบความเป็นหุ้นส่วนทางการศึกษาของสังคมไทย แบ่งเป็น (1) ระยะหุ้นส่วนจำเป็น (essential partnership) คือระยะการเริ่มต้นการพัฒนาความเป็นหุ้นส่วนทางการศึกษา โดยผู้มีส่วนได้ส่วนเสียโดยตรง ประกอบด้วยโรงเรียน พ่อแม่ผู้ปกครองหรือครอบครัวและชุมชน (2) ระยะหุ้นส่วนสมบูรณ์แบบ (comprehensive partnership) โดยทุกภาคส่วนเป็นหุ้นส่วนสนับสนุน (supporting partnership) ประกอบด้วยโรงเรียน พ่อแม่ผู้ปกครองหรือครอบครัวและชุมชน และผู้มีส่วนได้ส่วนเสียโดยอ้อม ซึ่งได้แก่ (1) ภาคประชาชน (people partnership) (2) ภาคเอกชน (private partnership) และ (3) ภาครัฐ (public partnership) การพัฒนาในระดับนี้เรียกว่าความเป็นหุ้นส่วนระหว่างภาคประชาชน ภาคเอกชนและภาครัฐ (people- private- public partnerships, PPPPs)

## การอภิปรายผล

1. การนำนโยบายความเป็นหุ้นส่วนทางการศึกษาไปปฏิบัติโดยกระทรวงศึกษาธิการยังรวมศูนย์อำนาจ ขาดความต่อเนื่องของนโยบายเพราะเปลี่ยนรัฐมนตรีบ่อยครั้ง ขาดการบูรณาการข้ามกระทรวงในการ

ให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการอบรมเลี้ยงดูเด็ก สอดคล้องกับวรรณคดี จันทรศร (2552) และอดิยานุชสำเนียง (2555) ที่วิเคราะห์ให้เห็นว่า (1) ฝ่ายการเมือง มีบทบาทมากที่สุดในการผลักดันนโยบายและการนำไปปฏิบัติ (2) ระบบราชการถือว่ามีความสำคัญ ทั้งในฐานะผู้มีส่วนในการกำหนดนโยบาย และการนำไปปฏิบัติ (3) ข้าราชการหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐ มีความเกี่ยวข้องหลายระดับตั้งแต่ผู้บริหารระดับสูงในหน่วยงาน ผู้บริหารระดับกลางหรือผู้สนับสนุนนโยบายรวมถึงผู้ปฏิบัติระดับพื้นที่ และ (4) ผู้ได้รับผลจากนโยบาย ได้แก่ ผู้รับบริการ ผู้ได้รับประโยชน์ สอดคล้องกับแนวคิดของเรื่องวิทย์ เกษสุวรรณ (2551) ที่กล่าวถึงการเมืองในระบบราชการว่ามีลักษณะเฉพาะคือมีสายบังคับบัญชา (hierarchy) แบบอำนาจนิยม ขาดการตรวจสอบถ่วงดุลและทัดทาน และเกิดการทุจริตคอร์รัปชันหลง มีความเป็นวิชาชีพ (professionalization) และการมีความลับ (secrecy) พระพรหมคุณาภรณ์ (2554) กล่าวถึงการเสริมสร้างคุณลักษณะของเด็กไทย คือ เข้าถึงธรรมชาติไม่ขาดไมตรี มีจิตตั้งมั่นและใช้ปัญญาพาชีวิตถึงจุดหมาย การศึกษาต้องเข้าใจความหมายของหลักการ Child-centered Education พระธรรมวินัยคือ ธรรม กับ วินัย ธรรมคือ เนื้อแท้ตัวจริงของธรรมชาติ วินัยคือระบบจัดตั้งที่พระพุทธรเจ้าทรงวางขึ้นเพื่อให้มนุษย์ได้ประโยชน์จากธรรมนั้น การศึกษาก็เช่นกัน ตัวแท้ตัวจริงที่เราต้องการคือธรรม ส่วนวิธีการคือวินัยเป็นกฎ กติกา ระเบียบแบบแผนและวิถีชีวิตและสูงสุดคือวัฒนธรรม เด็กไทยมีปัญหาการเรียนรู้อยู่ และความรับผิดชอบ ผู้ปกครองขาดความพร้อมตรงกับงานวิจัยของ ฌาริญา ชัยมั้น (2553) พบว่า สภาพและปัญหาของผู้ปกครองในการส่งเสริมนิสัยรักการอ่านของเด็กอนุบาล คือ ผู้ปกครองไม่มีเวลาให้เด็ก และนิคม บั๋งทอง (2546) พบว่า บทบาทของผู้นำชุมชนกับการมีส่วนร่วมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนโดยรวมอยู่ระดับปานกลาง แสดงถึงสภาพสังคมวัฒนธรรมไทยที่มีมาเดิมยังไม่เปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้นมากนัก

ส่วนงานวิจัยในต่างประเทศที่เกี่ยวข้องประกอบด้วยโรงเรียนในฐานะชุมชนการเรียนรู้ (Epstein & Salinas, 2004) ให้แนวคิดสำคัญว่าโดยทั่วไปการพัฒนา

คุณภาพการเรียนรู้จะมุ่งการทำชุมชนการเรียนรู้แบบมืออาชีพ (professional learning Community) แต่สิ่งที่ละเลยไปคือชุมชนการเรียนรู้ของโรงเรียน (School Learning Community--SLC) ซึ่งหมายถึงการที่นักการศึกษา ผู้เรียน ผู้ปกครอง และหุ้นส่วนชุมชนทำงานร่วมกัน และเบอร์เกอร์ (Berger, 2004) ซึ่งถึงข้อมูลจากการวิจัยโดยรวมในสหรัฐฯ พบว่า ตัวทำนายที่ดีที่สุดต่อสัมฤทธิ์ผลของนักเรียน คือ พฤติกรรมของครอบครัวของเด็กในด้านต่าง ๆ โดยครอบครัวได้สร้างสภาพแวดล้อมที่บ้านที่ช่วยกระตุ้นการเรียนรู้ และเฟลล์ส (Phelps, 2010) ซึ่งว่าความเกี่ยวข้องของครอบครัวต่อการเรียนรู้ของเด็กเป็นตัวทำนายที่เข้มแข็งที่สุดต่อพัฒนาการทางสังคม อารมณ์ และทางวิชาการ ปัจจัยสำคัญที่มีอิทธิพลต่อความเกี่ยวข้องของครอบครัวคือ ทุนทางสังคมและวัฒนธรรมของผู้ปกครอง ส่วนวูฟฟ์แมนน์ (Woffman, 2005) พบว่า บทบาทของครอบครัวมีความสำคัญอย่างยิ่งในการกำหนดผลการอ่านของเด็กในอาร์เจนตินาและโคลัมเบีย สอดคล้องกับ วอเตอร์ส (Waters, 2006) ยืนยันว่าโรงเรียนที่มีผลการเรียนต่ำที่สุดในรัฐโคโลราโด ได้แก้ไข้ปัญหาโดยการสร้างความเกี่ยวข้องของผู้ปกครองโดยให้เป็นผู้มีบทบาทสำคัญต่อความสำคัญของเด็ก ทำนองเดียวกันธนาคารโลก (World Bank, 2008) ซึ่งว่าการมอบอำนาจให้ผู้ปกครองทำการปรับปรุงพัฒนาการศึกษาในเม็กซิโก โดยการสนับสนุนทางการเงินแก่สมาคมผู้ปกครองและครูใจให้ผู้ปกครองมีส่วนร่วมทำให้คุณภาพการศึกษาดีขึ้น ส่วนศรีรัฐ-เบลทฟอร์ด (Siraj-Blatchford, 2010) พบว่า คุณภาพของสิ่งแวดล้อมของการเรียนรู้ที่บ้านเป็นปัจจัยที่มีความสำคัญมากที่สุดในการทำนายผลลัพธ์การเรียนรู้ของเด็กโดยการสร้างกฎเกณฑ์ด้วยตนเอง (self-regulation)

2. ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาความเข้มแข็งของหุ้นส่วนทางการศึกษาของสังคมไทย พบว่าโรงเรียนต้องมีสภาพเป็นชุมชนทางการศึกษา ต้องเป็นโรงเรียนแบบเครือข่ายทุกระดับ สร้างความรู้สึกร่วมเป็นเจ้าของโรงเรียน (owner) ที่เชื่อมโยงกับความสัมพันธ์ใกล้ชิดเชิงวัฒนธรรม ทุนทางสังคม สอดคล้องกับธีระ รุญเจริญ (2550) เห็นว่าขอบข่ายการดำเนินงานของเขตพื้นที่

การศึกษาและสถานศึกษาต้องมีการประสานงานและ พัฒนาเครือข่าย บทบาทของครูยุคปฏิรูปการศึกษาว่า สังคมไทยต้องมีการถกแถลงถึงบทบาทหน้าที่ของครู ยุคปัจจุบันให้เหมาะสม เช่นเดียวกับเสรี พงศ์พิศ (2553) ที่มองว่าครูในฐานะผู้นำการขับเคลื่อนการศึกษามีวิกฤต อุตลักษณ์ เราต้องทำให้การศึกษาแก้ปัญหาความทุกข์ ของแผ่นดิน ต้องจัดกระบวนการเรียนรู้และกระบวนการ ทัศนใหม่ ส่วนทิพวรรณ หล่อสุวรรณรัตน์ (2553) ชี้ว่า โครงสร้างองค์การของโรงเรียนควรเป็นองค์การเชิง วิชาชีพ มีความยืดหยุ่นสูง ต้องไม่มีลักษณะความเป็น ระบบราชการ เป็นองค์การระบบเปิดและเป็นแบบ สิ่งมีชีวิต มุ่งการปรับตัว ไม่แข็งกระด้างเหมือนองค์การ แบบเครื่องจักร มีโครงสร้างยืดหยุ่นแบบเครือข่าย สอดคล้องกับหลักการของแซนเดอร์ส (Sanders, 2003) ชี้ว่าหลักการทำให้เกิดความเป็นหุ้นส่วนของผู้ปกครอง คือ การแบ่งปันความรับผิดชอบ ต้องทำอย่างทั่วถึง ครอบคลุม ต้องให้หน่วยงานและธุรกิจในชุมชนเข้ามา มีบทบาทร่วมด้วย ต้องเชื่อมโยงหรือสอดคล้องกับ หลักสูตรหรือนโยบายการจัดการศึกษา ส่วนบัดเตอร์ และแอนเดอร์สัน (Buttery & Anderson, 1999) ชี้ว่า ต้องต้อนรับผู้ปกครองและคนในชุมชนด้วยความอบอุ่น จริงใจและเป็นมิตร

3. การพัฒนาตัวแบบความเป็นหุ้นส่วนทาง การศึกษา เริ่มตั้งแต่ระยะหุ้นส่วนจำเป็น (essential partnership) และพัฒนาไปสู่ระยะหุ้นส่วนสมบูรณ์แบบ และความเป็นหุ้นส่วนระหว่างภาคประชาชน ภาคเอกชน และภาครัฐ สอดคล้องกับงานวิจัยของสามารถ กมขุนทด (2548) พบว่า สภาพความเป็นหุ้นส่วนของผู้ปกครองและ ชุมชน อยู่ในระดับปานกลาง บริบทที่เอื้อต่อความเป็น หุ้นส่วนได้แก่ ผู้บริหารและครู มีทัศนคติที่ดีต่อการทำงาน ร่วมกับผู้ปกครองและชุมชน มีความตั้งใจและทุ่มเท มีผลงานทางวิชาการเป็นที่ยอมรับ ผู้ปกครองให้ความสำคัญต่อการศึกษาของบุตรหลาน และรีเกิล (Reagle, 2007) พบว่า การนำยุทธศาสตร์ตัวแบบโรงเรียนคุณภาพ ไปปฏิบัติ ก่อให้เกิดผลทางบวกเกี่ยวพันความเกี่ยวข้อง ของผู้ปกครอง ชุมชนต่อโรงเรียน

## ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย (1) การกำหนดนโยบาย ทางการศึกษา ต้องกระจายอำนาจและความรับผิดชอบ ให้ภาคีเครือข่ายอื่นและต้องสัมพันธ์กับการเมืองใน ระบบประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม (participatory democracy) การมีความต่อเนื่องและมีระยะเวลาที่ เพียงพอของนักการเมืองในการขับเคลื่อนการศึกษา ของชาติ ให้มีกฎหมายหรือระเบียบการส่งเสริมความเป็น หุ้นส่วนทางการศึกษาที่เอื้อต่อการปฏิบัติได้จริงสำหรับ โรงเรียนทั่วประเทศ (2) การนำนโยบายไปปฏิบัติ รัฐต้องลดบทบาทในการจัดการศึกษาเป็นหลักมาเป็น ผู้ดูแลกำกับนโยบาย แผน มาตรฐานการศึกษา ส่งเสริม ครอบครัวยุคใหม่ที่มีความสามารถในการอบรมเลี้ยงดูบุตร หรือเด็กก่อนวัยเรียน จัดตั้งแหล่งการเรียนรู้รูปแบบ ใหม่ๆ เพียงพอและมีประสิทธิภาพ ให้มีมาตรการกำกับ ติดตามการบังคับใช้ของกฎหมาย

ข้อเสนอแนะเชิงการบริหารจัดการ (1) ต้องคืน อำนาจจัดการศึกษาให้ประชาชนโดยแท้จริง (2) ต้องให้ เงินอุดหนุนเสริมเป็นการทดแทนในแบบเงินก้อน (block grant) บนฐานความจำเป็น (needs-based) ต่อโรงเรียน (3) การส่งเสริมบทบาทของภาคส่วนอื่น ๆ ในการจัดการ การศึกษา (4) การแก้ไขกฎหมายและกฎระเบียบที่เกี่ยวข้อง ให้อำนาจการบริหารจัดการโรงเรียน (5) การบริหารจัดการ ระดับโรงเรียนต้องติดต่อสัมพันธ์กับผู้รับบริการโดยตรง คือพ่อแม่ผู้ปกครอง ชุมชน และขยายผลไปสู่ภาคส่วนอื่น ในรูปหุ้นส่วนหรือเครือข่าย (6) ให้มีนักการศึกษาสำหรับ พ่อแม่ผู้ปกครองโดยตรง (7) ควรมุ่งการพัฒนาเด็กและ เยาวชนให้เป็นคนที่มีความรับผิดชอบ มีระเบียบวินัย ในตนเอง

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป (1) ควรมี การวิจัยในมิติของระเบียบวิธีวิจัยอื่นคือการวิจัยกรณี ศึกษา (2) ควรมีการวิจัยในมิติเนื้อหาสาระการวิจัย ประเมินผล (3) ควรมีการศึกษาวิจัยในมิติพื้นที่หรือ ประชากรกลุ่มเป้าหมายที่ขยายผลไปสู่กลุ่มอื่น



## เอกสารอ้างอิง

- ฉาภิญา ซ้ายมัน. (2553). *สถานะและปัญหาผู้ปกครองในการส่งเสริมนิสัยรักการอ่าน*. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการวิจัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ทิพวรรณ หล่อสุวรรณรัตน์. (2553). *ทฤษฎีองค์การสมัยใหม่*. กรุงเทพฯ: ดี.เค. ปริ้นติ้งเวิลด์.
- ธีระ รุญเจริญ. (2550). *การบริหารโรงเรียนยุคปฏิรูปการศึกษา*. กรุงเทพฯ: เอ็กซ์เปอร์เน็ท.
- นิคม บุ่งทอง. (2546). *บทบาทของผู้นำชุมชนกับการมีส่วนร่วมในการบริหารงานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนจังหวัดอุบลราชธานี*. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เรืองวิทย์ เกษสุวรรณ. (2551). *นโยบายสาธารณะ*. กรุงเทพฯ: บพิธการพิมพ์.
- ประเวศ วะสี. (2550). *ปฏิรูปการศึกษาไทย: การยกเครื่องทางปัญญา ข้อเสนอเชิงยุทธศาสตร์และมาตรการ*. กรุงเทพฯ: หมอชาวบ้าน.
- พระพรหมคุณาภรณ์. (2554). *การเรียนรู้ที่เหมาะสมกับสังคมไทย*. กรุงเทพฯ: ภัคธรรค.
- วรเดช จันทรศร. (2552). *ทฤษฎีการนำนโยบายสาธารณะไปปฏิบัติ*. (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ: พริกหวานกราฟฟิค.
- สมัชชาปฏิรูปประเทศไทย. (2555). *การปฏิรูปการศึกษารอบสอง*. สืบค้นจาก <http://moe.go.th>
- สามารถ กมขุนทด. (2548). *แนวทางการพัฒนาความเป็นหุ้นส่วนของผู้ปกครองและชุมชนเพื่อพัฒนาผู้เรียนโดยใช้การวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม: กรณีศึกษาโรงเรียนบางขวดอนุสรณ์*. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาวิธีวิทยาการวิจัยการศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2553). *รายงานสภาวะการศึกษาไทย ปี 2551/2552*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: วี.ที.ซี. คอมมิวนิเคชั่น.
- เสรี พงศ์พิศ. (2553). *ปฏิรูปสังคมไทย*. กรุงเทพฯ: เจริญวิทย์การพิมพ์
- อนิยา นุชสำเนียง. (2555). *รูปแบบการบริหารจัดการงานวิชาการและการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาของผู้เรียนด้านทักษะการคิดวิเคราะห์ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดกรุงเทพมหานคร*. *วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเซีย ฉบับสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์*, 2(1), 110-116.
- Berger, H. E. (2004). *Parents as Partners in Education* (6<sup>th</sup>ed.). New York: Pearson.
- Buttery, T. J. & Anderson, P. J. (1999). Community, school and parent dynamics: A synthesis of literature and activities. *Teacher Education Quarterly*, 26(4), 111-112.
- Davies, D. (2000). How to Build Partnerships that Work. *Principal*, 80(1), 32-34.
- Epstein, J. & Salinas, K. C. (2004). Partnering with families and communities. *Educational Leadership*, 61(8), 12-18.
- Epstein, J. (2005). A case study of the partnership schools comprehensive school reform (CSR) model. *The Elementary School Journal*, 106(2), 151-170.

- Phelps, K. H. (2010). *Inviting and sustaining partnerships with navajo and ute mountain ute families of early elementary children*. Fielding Graduate University: Dissertation Abstracts International.
- Reagle, C. M. (2007). *Examining community voice in implementing the quality schools model in the bering strait school district*. Fielding Graduate University: Dissertation Abstracts International.
- Sanders, M. G. (2003). Community Involvement in Schools from Concept to Practice. *Education and Urban Society*, 3(2), 161-180.
- Siraj-Blatchford, I. (2010). Learning in the home and at school: How working class children succeed against the odds. *British Educational Research*, 3(3), 463-82.
- Waters, K. E. (2006). *School redesign: A case study of one school's Efforts to Improve Student Success*. University of Denver: Dissertation Abstracts International.
- Woffman, L. (2005). *Children, power and schooling: How childhood is structured in the primary school*. Retrieved from [www.ebscohost.com](http://www.ebscohost.com)
- World Bank. (2008). *Empowering for parent to improve the education: Empirical data of rural in Mexico*. Retrieved from [www.ebscohost.com](http://www.ebscohost.com)

